
PISA IN FOCUS 2: WAT IS DE SAMENHANG TUSSEN HET AANTAL ZITTENBLIJVERS OF DOORVERWIJZINGEN NAAR ANDERE SCHOLEN EN DE GEMIDDELDE LEESVAARDIGHEID?

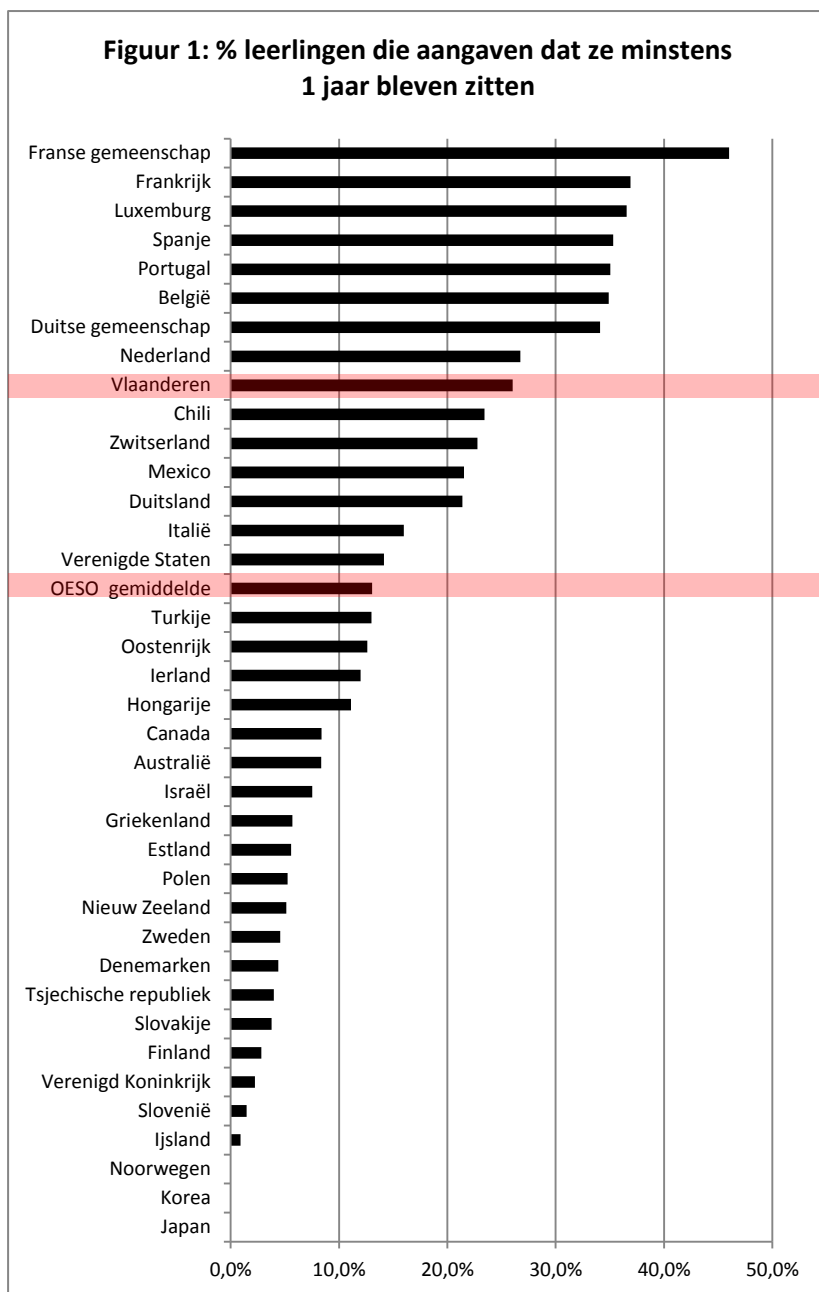
SAMENVATTING

- Er zijn grote verschillen tussen de OESO-landen wat betreft de graad van zittenblijvers. In Japan, Korea en Noorwegen doet geen enkele leerling zijn/haar jaar over. In Vlaanderen heeft 1 op 4 leerlingen op 15-jarige leeftijd minstens 1 jaar overgedaan. In de Franse gemeenschap doet bijna 1 op 2 leerlingen minstens 1 jaar over.
- OESO-landen met een lager percentage zittenblijvers, halen gemiddeld een hogere score op leesvaardigheid.
- OESO-landen waar scholen vaker leerlingen doorverwijzen omdat hun academische prestaties onvoldoende zijn, vanwege gedragsproblemen of speciale leerbehoeften, scoren gemiddeld lager voor leesvaardigheid dan OESO-landen waarbij dit minder het geval is.

HOEVEEL LEERLINGEN BLIJVEN ZITTEN EN TIJDENS WELKE PERIODE VAN HUN SCHOOLLOOPBAAN?

Figuur 1 toont dat er grote verschillen zijn tussen de OESO-landen wat betreft het aandeel leerlingen die 1 of meerdere jaren overdeden tijdens hun schoolloopbaan. In Japan, Korea en Noorwegen, doet geen enkele 15-jarige zijn/haar jaar over. Ook in IJsland, Slovenië, het Verenigd Koninkrijk, Finland, Slowakije, Tsjechië, Denemarken en Zweden blijven minder dan 5% van de leerlingen die deelnamen aan het PISA-onderzoek zitten tijdens hun schoolloopbaan. In de Franse gemeenschap daarentegen blijft meer dan 45% van de leerlingen tijdens hun schoolloopbaan minstens 1 maal zitten. Daarmee is de Franse gemeenschap afgetekend koploper wat betreft het aandeel zittenblijvers onder de 15-jarigen. In Frankrijk, Luxemburg en Spanje doet meer dan 35% van de leerlingen een jaar over. In Vlaanderen blijft iets meer dan 1 op 4 van de ondervraagde leerlingen minstens 1 jaar zitten. Dit is bijna het dubbele van het OESO-gemiddelde (13%), maar een stuk minder dan in de Franse (46%) en Duitstalige gemeenschap (34%).

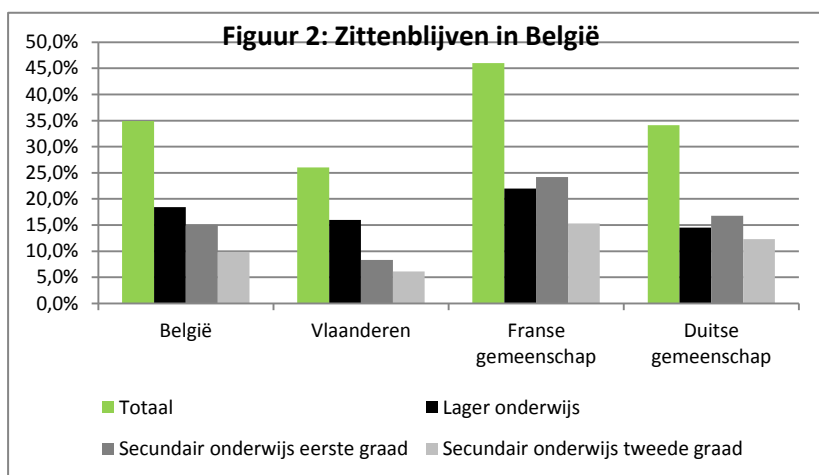
In Figuur 2 wordt voor België en de verschillende regio's weergegeven tijdens welke periode van de schoolloopbaan de leerlingen blijven zitten. Aangezien de opbouw van het onderwijssysteem in de OESO-landen heel verschillend is, is het niet mogelijk deze vergelijking internationaal door te trekken. In België hebben 15-jarigen het vaakst één of meerdere jaren overgedaan tijdens het lager onderwijs, gevolgd door de eerste graad van het secundair onderwijs. In Vlaanderen zien we datzelfde patroon terugkeren. Uitspraken over zittenblijven in de tweede graad in België zijn moeilijk aangezien de meeste 15-jarigen op het moment

van de testafname de tweede graad nog niet volledig doorlopen hebben. In de Franse en de Duitse gemeenschap, doen de leerlingen het vaakst één of meerdere jaren over tijdens de eerste graad van het secundair onderwijs. In de Franse gemeenschap gaat dit bijna om 1 op 4 leerlingen die in de eerste graad van het secundair een jaar overdoet.

Als we voor Vlaanderen de leerlingen die één of meerdere jaren overdoen vergelijken met de leerlingen die nog geen jaar overdeden, zien we dat leerlingen die blijven zitten vaker een beroepsopleiding volgen (77% van het totaal aantal zittenblijvers tegenover 46% van de niet-zittenblijvers). Zij zijn ook vaker van allochtone afkomst (19% van de zittenblijvers, tegenover 6% van de niet-zittenblijvers) en komen

gemiddeld genomen ook uit een minder bevoorrecht sociaal-economisch milieu. Tot slot is de verdeling tussen jongens en meisjes binnen de

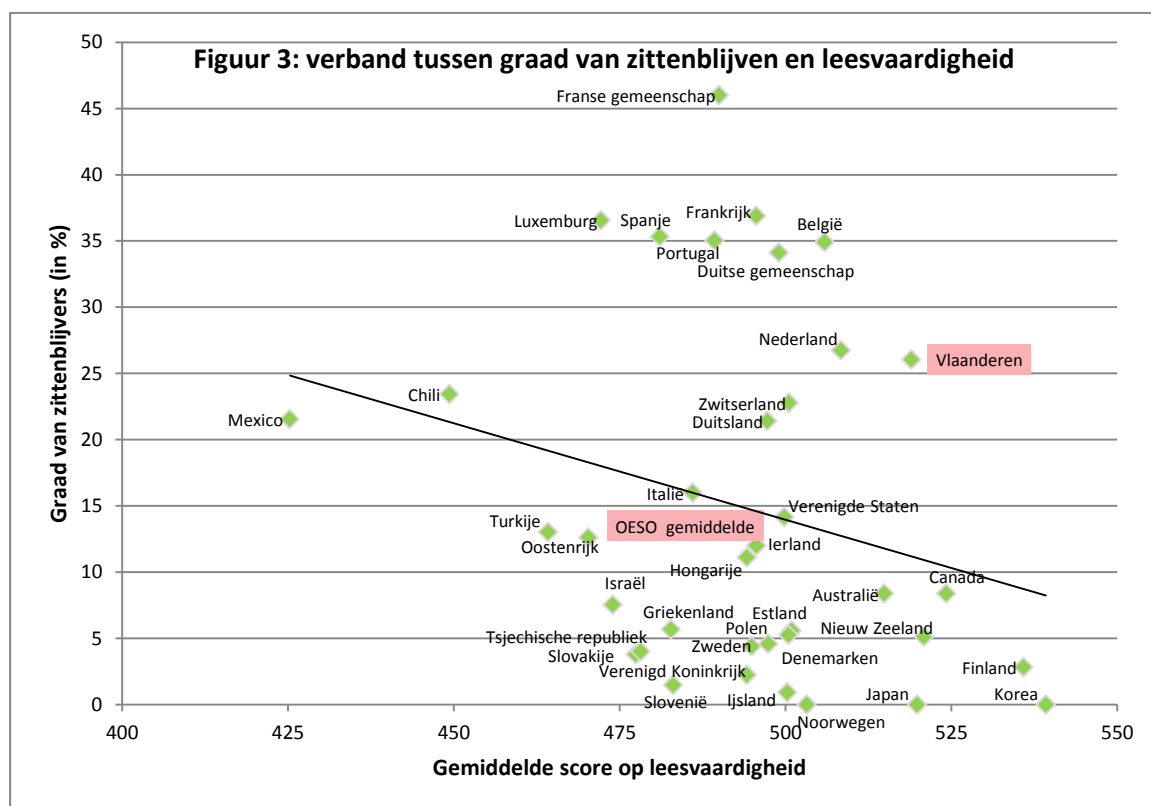

groep leerlingen die één of meerdere jaren overdoen, nagenoeg identiek ten opzichte van de groep leerlingen die geen jaar overdeed.

WAT IS VERBAND TUSSEN ZITTENBLIJVEN EN LEESVAARDIGHEID?

Figuur 3 geeft alle OESO-landen met hun gemiddelde score voor leesvaardigheid (X-as) en hun graad van zittenblijvers (Y-as) weer. De trendlijn in Figuur 3 toont dat landen met minder zittenblijvers (lage scores op de Y-as) gemiddeld hoger scores op leesvaardigheid (hogere score op de X-as). Ongeveer 6% van de verschillen in leesvaardigheid tussen de OESO-landen kan verklaard worden door hun verschillende graad van zittenblijvers.

Vlaanderen spreekt deze trend eerder tegen door een hoge score op leesvaardigheid te combineren met een relatief hoge graad van zittenblijvers. Andere OESO-landen die hoog scoren voor leesvaardigheid zoals Canada, Finland, Nieuw-Zeeland, Japan en Korea, hebben een veel lagere graad van zittenblijvers dan Vlaanderen. Een mogelijke verklaring voor het groot aandeel zittenblijvers in Vlaanderen is dat Vlaamse leerkrachten en directies ervan overtuigd zijn dat zittenblijven een zinvolle praktijk is die (bepaalde) leerlingen ten goede komt. Vervolgens zijn het ook die leerkrachten en directies die op schoolniveau de risicoleerlingen identificeren en bepalen wie blijft zitten. Op systeemniveau bezitten landen met weinig zittenblijvers in vergelijking met Vlaanderen een model veel meer gericht op geïndividualiseerde integratie met differentiatie en geïndividualiseerde instructiemethoden ¹.

¹ Goedroen Juchtmans, Anneloes Vandenbroucke, Mieke Goos & Bieke De Fraine (2011). Zittenblijven in vraag gesteld Een verkennende studie naar nieuwe praktijken voor Vlaanderen vanuit internationaal perspectief. Verkregen op 13 augustus 2013, van http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/projecten/2010/10.02/Beleidsamenvatting_1002.pdf

WAT IS HET VERBAND TUSSEN DOORVERWIJZEN NAAR EEN ANDERE SCHOOL OP EN DE LEESVAARDIGHEID?

Leerlingen doorverwijzen naar een andere school omdat hun academische prestaties onvoldoende zijn, vanwege gedragsproblemen of speciale leerbehoeften, is een andere manier waarop het onderwijssysteem binnen een land leerlingen groepeerst. De scores van de verschillende OESO-landen op de Y-as in Figuur 4 toont het percentage scholen binnen een land, dat aangeeft dat ze leerlingen om bovengenoemde redenen zeer waarschijnlijk zouden doorverwijzen naar een andere school. Ook hier zien we heel uiteenlopende resultaten: van bijna 70% van de scholen in Luxemburg tot geen enkele school in IJsland. In Vlaanderen geeft 45% van de scholen aan dat ze zeer waarschijnlijk leerlingen omwille van deze redenen zouden doorverwijzen naar een andere school. In de Franse en Duitse gemeenschap samen gaat dit om 54% van de scholen.

In Figuur 4 wordt deze doorverwijspolitiek van scholen binnen het land afgezet tegenover de gemiddelde leesvaardigheid van dat land. De trendlijn toont dat landen waar er minder doorverwezen wordt, gemiddeld hoger scoren voor leesvaardigheid. Vlaanderen spreekt (zoals ook voor zittenblijven) deze trend eerder tegen door een hogere graad van scholen die leerlingen zouden doorverwijzen te combineren met een hogere score op leesvaardigheid. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat het Vlaamse onderwijssysteem een “tracked system” is. Wanneer leerlingen een bepaalde onderwijsvorm niet aankunnen, worden ze misschien sneller doorgestuurd naar een andere onderwijsvorm/studierichting (die in een andere school wordt aangeboden).

